

УДК 341.218

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ НЕДІЄЗДАТНИХ ДЕРЖАВ ЯК АКТОРІВ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ

У статті розглянуто особливості використання поняття «недієздатна держава» у міжнародно-політичному дискурсі. Автором проаналізовано основні підходи до концептуалізації недієздатних держав як акторів міжнародної системи, зокрема сприйняття їх як бідних країн, квазідержавних утворень та гібридних політичних порядків. Визначено аналітичні обмеження кожного з підходів та політичні наслідки їх застосування.

Ключові слова: бідна країна, гібридний політичний порядок, квазідержавне утворення, недієздатна держава, міжнародна безпека.

Поняття «недієздатна держава» було введено в зовнішньополітичний обіг на початку 1990-х років аналітиками, які робили спроби описати збільшення кількості громадянських конфліктів по завершенні «холодної війни», що мали значний потенціал спровокувати в деяких країнах фрагментацію державних інституцій, економічний спад і погіршення умов безпеки. Початок військових дій у Боснії і Хорватії, міжкланові конфлікти в Сомалі, бідність і соціальна аномія в Гаїті, неспроможність Камбоджі покласти край партизанській діяльності Червоних кхмерів і в більш загальному плані розвиток якісно нових видів ведення війни спонукали дослідників пропонувати нові категорії – як «квазі-держави» (Р. Джексон 1990 р.), «недієздатні держави» (Д. Хелман і С. Ратнер 1992 р.) чи «держави, що зазнали колапсу функціонування» (В. Зартман 1995 р.) – для визначення природи нових загроз миру і безпеці.

**КОМПАНИЕЦЬ О.В.,
аспірант кафедри
міжнародних
відносин та
зовнішньої
політики Інституту
міжнародних
відносин
Київського
національного
університету імені
Тараса Шевченка**

Бажання точно описати унікальні політичні реалії аналітиками призвело до появи у політичному дискурсі термінів «слабка» (weak), «крихка» (fragile), «така, що втрачає дієздатність» (failing), «не функціонуюча» (dysfunctional), «така, що розпадається» (disintegrating), «фрагментарна» (fragmented), «зламана» (crumbling), «вибухова» (imploding) держава, як і «квазі-держава» (quasi state), «тіньова держава» (shadow state), «держав-фантом» (phantom state), «приватна держава» (private state) і «країна з низьким рівнем доходу в умовах стресу» (Low Income Country Under Stress). Зазначені поняття використовуються різними дослідниками часто як синонімічні, що позбавляє будь-якого змісту кожне з них, або їх автори заявляють про винятковість нового терміну, хоча в цілому всі позначають прояви феномену недієздатних держав – країн, в яких інтереси та потреби громадян належним чином не задовольняються урядом.

Різноманіття таких «винаходів» з нечіткими дефініціями у науковій літературі має тенденцію до розмиття причин і наслідків оригінального концепту «держав, що втратили дієздатність» [10, с. 799]. Ситуація з термінологією значно ускладнюється тим, що концепт має комплексну природу, що об'єднує аспекти різних сфер – гуманітарної, прав людини, розвитку і безпеки, але несе різне значення для кожної з них [33, с. 760].

Більшість аналітичних моделей намагаються поєднати різні параметри дієздатності держави. Професор Університету Джорджа Вашингтона Дерік Брінкерхоф виділяє три ключові виміри дієздатності – безпека, ефективність і легітимність [4, с. 12], в той час як професор економіки розвитку і директор Центру з вивчення нерівності, безпеки людини та етнічної приналежності Оксфордського університету Френсіс Стюарт і директор Центру досліджень розвитку Університету Бат (Великобританія) Греєм Браун розрізняють три типи втрати державою дієздатності – у владі, наданні послуг населенню і легітимності [36, с. 22].

Найчастіше моделі беруть до уваги рівень нестабільності і насилля в емпіричних показниках для того, щоб аналітично відокремити ситуації, в яких дезінтеграція та колапс держави виключає будь-яку можливість колективного урегулювання на національному рівні, від випадків, коли уряд держави зіткнувся з потенційними внутрішніми і зовнішніми загрозами, але ще зберігає певну легітимність і/або інституційну спроможність.

Визнаний дослідник недієздатних держав Роберт Ротберг вважає, що цих акторів вирізняє «тривалий характер» насильства, «дисгармонія між громадами» [32, с. 5] і керівництвом держави, що «полное на своїх громадян» [Там само, с. 6], а також «недосконалі інститути... пошкоджена чи знищена інфраструктура... процвітання корупції... втрата легітимності» і «забезпечення лише обмеженої кількості інших необхідних політичних благ» [Там само, с. 9]. Вчений зауважує, що не «абсолютна інтенсивність насильства відзначає недієздатну державу, а саме стійкий характер того насильства» [Там само, с. 5]. У таких країнах як Сьєрра-Леоне, Демократичній Республіці Конго, Чаді і Судані, де держава не має спроможності забезпечити будь-яку систему захисту та безпеки для свого народу, наявна неминуха втрата легітимності, адже «соціальний контракт, який пов'язує громадян усієї держави порушено» [Там само, с. 9], що спонукає населення звертатися до голів кланів або лідерів мілітаристів за допомогою. У таких умовах «терор може поширюватися разом з домінуючою анархією, що природно супроводжує занепад держави і втрати нею дієздатності» [Там само].

Загальними рисами втрати державою дієздатності дослідники вважають: існування внутрішньої війни і заколоту; етнічної, конфесійної чи лінгвістичної ворожості; відсутність прямого контролю над територією і кордонами; зниження рівня надання суспільних благ, як охорони здоров'я чи освіти; слабкі центральні інститути, упереджені суди, відсутність демократії; військовий примус є єдиним інструментом у руках виконавчої влади; зруйнована інфраструктура; корупція; швидке зростання розриву між багатими і бідними [7, с. 515; 11, с. 28; 15, с. 302; 19, с. 85; 31, с. 86; 37, с. 125; 40, с. 5].

Канадський науковець Маріо Сілва пропонує десять широких категорій, за якими недієздатність держави має визначатись; вони складаються зі сфер істотної структурної компетенції держави: (1) відсутність верховенства права; (2) політична нестабільність і відсутність легітимності; (3) економічна і соціальна нестабільність, що безпосередньо призводять до бідності; (4) відсутність безпеки та/або наявність внутрішнього конфлікту; (5) авторитарне правління і кланова система; (6) безкарність і неефективна система правосуддя; (7) втрата внутрішнього контролю над територією (де-юре і де-факто суверенітету); (8) грубі і сис-

тематичні порушення прав людини; (9) втрата соціальної згуртованості та розвитку; і (10) корупція та слабкі інститути. Ці категорії призначені для сприяння кращому розумінню причин та наслідків втрати державою дієздатності, переконаний автор [34, с. 65].

Робоча група з питань політичної нестабільності (у 1994-2003 роках відома як Робоча група з питань недієздатності держав), створена ЦРУ за підтримки уряду США, на перших етапах дослідження прирівнювала втрату державою дієздатності до громадянської війни [35, с. 3], що позбавляло концепт будь-якого самостійного аналітичного значення. Однак, Пітер Валенстін слушно зауважує, що «послаблення ефективності функціонування держави може відбуватися без громадянської війни і може мати місце громадянська війна без втрати державою дієздатності» [38, с. 1]. Албанію в 1997 році можна вважати прикладом першої ситуації, а сучасну Колумбію – частково останньої.

Відсутність чіткої загальноприйнятої дефініції поняття і критеріїв визначення ефективності функціонування держави призводить до різних оцінок кількості таких членів міжнародної спільноти: на початку 2000-х років Роберт Ротберг нараховував сім недієздатних держав у світі [30, с. 14], в той час як Стюарт Айзенштат, Джон Портер і Джеремі Вайнштайн вважали, що їх «близько п'ятдесяти» [12, с. 136].

Велика різниця у встановленні кількості таких акторів пов'язана з різними підходами до концептуалізації недієздатних держав у міжнародній системі, зокрема як бідних країн, квазідержавних утворень чи гібридних політичних порядків.

Недієздатна держава як бідна країна

У постбіполярний період багато дослідників підійшли до феномену недієздатних держав як категорії «Третього світу». Це було насамперед пов'язано із значним числом держав Африки, які навіть після півстоліття незалежності відчують серйозні труднощі в процесі консолідації своєї державності. Деякі держави африканського континенту перебувають у фактичному стані «призупинення державності», за якого кордони визнаються, але в самій країні панує анархія та беззаконня [39, с. 64].

Аналітики Світового банку Ліза Шове та Пол Кольєр розглядають недієздатність держави в площині економічного розвитку: «держава, що втрачає дієздатність, є країною з низьким рівнем доходів, в

якій економічна політика, інститути та управління настільки бідні, що зростання є вкрай малоімовірним. Держава не виправдовує надій своїх громадян, бо навіть в умовах миру вони застрягли в бідності... Різними шляхами держава може стати загрозою для своїх сусідів і очевидно для всього світу» [6, с. 333].

Професор Лондонської школи економіки і політичних наук Джеймс Путцель зазначає, що навіть «узгоджена дефініція», яка прийнята між двосторонніми донорами довкола Принципів належного міжнародного залучення ОЕСР в недієздатних державах і ситуаціях, «не розрізняє між конкретними умовами «недієздатності» і загальними характерними рисами «економічної відсталості»» [28, с. 3]. Згідно визначення Організації економічного співробітництва та розвитку, «держави є недієздатними, коли державні структури не мають достатньо політичної волі та/чи здатності виконувати базові функції, необхідні для боротьби з бідністю, розвитку і захищати безпеку та права людини» [9, с. 6]. Майже всі бідні країни підпадають під зазначену дефініцію. М. Бальямун-Лутц і М. МакГілліврей [2, с. 4] та К. Маклафлін [25, с. 88] піддають подібній критиці визначення «крихкості» держави Світового банку, що більшою мірою зосереджується на критеріях ефективності допомоги.

Називати недієздатні держави «бідними країнами», навіть зважаючи на факт крайньої бідності в більшості цих держав, у багатьох випадках є таким, що не відповідає дійсності [16, с. 3]. Багато держав, що втратили дієздатність, мають величезні природні ресурси – нафту, природний газ, цінні промислові метали, мінерали та родючий ґрунт. У них є можливість виробляти товари, вирощувати фрукти та овочі, нарощувати експортні потужності і надавати послуги. Оскільки ж більшість громадян змушені діяти поза правових рамок (або фактичної системи узгоджених конвенцій) через обтяжливі, дорогі та корумповані бюрократичні процедури, їх уряди можуть збирати податки лише з незначної частини потенційних платників податків [13, с. 29].

Визнаючи той факт, що частою причиною появи як недієздатних, так і бідних держав є неефективне управління або відверто хижацька політика політичних лідерів щодо своїх громадян, ототожнювати ці два поняття є недоцільним з огляду на те, що бідність є лише одним з проявів комплексної природи недієздатності держав, яка, крім економічного розвитку і задоволення економічних

потреб громадян, охоплює питання прав людини, гуманітарної та соціальної стабільності, забезпечення безпеки. Бідні країни потребують міжнародної допомоги для зменшення тиску на національну економіку (у зв'язку з великою внутрішньою і зовнішньою заборгованістю) і ресурсів для відновлення економіки чи опанування нових галузей виробництва – заходів, що перебувають в економічній площині. Подолання недієздатності держави вимагає довготривалих і системних зусиль з відновлення державних інститутів, втраченого зв'язку між державою і населенням, легітимності держави в очах громадян і налагодження системи державного управління.

Недієздатна держава як квазідержавне утворення

У пошуку причин появи значної кількості недієздатних держав у сучасній системі міжнародних відносин деякі вчені звернули увагу на те, що їх переважна більшість має досвід колоніального підпорядкування, який був ознаменований глибоким розривом між традиційними нормами організації життя та інкорпорованими метрополією інституційною структурою та управлінською моделлю західного зразка. Після здобуття незалежності такі постколоніальні країни не змогли ні консолідувати історичні практики, ні відновити автентичну систему суспільних зв'язків, ані побудувати нові інститути. Це призвело до того, що навіть маючи юридичний суверенітет і міжнародне визнання, ці країни не були здатними реалізувати свою владу на всій території, на яку поширювалася їх юрисдикція [18, с. 19]. У крайніх випадках, таких як Ліберія, Сьєрра-Леоне і Заїр, навіть юридичний суверенітет не надавав захисту державам. Всеохоплююча корупція призвела до краху держави або її захопленню, криміналізації та грабежу з боку переможного воєначальника або діючого авторитарного лідера та його найближчих поплічників [24, с. 47].

Професор міжнародних відносин Бостонського університету Роберт Джексон називає такі постколоніальні країни «квазі-державами». «Квазі-держава» є державою, яка визнається членом міжнародної системи, але не володіє емпіричними характеристиками державності як монополія на засоби легітимного насилля і контролю над територією [18, с. 20]. Уряд «квазі-держави» не є здатним чи охочим забезпечити верховенство права на всій території держави, що робить її лише зібран-

ням васальних залежностей та ідентичностей, подібних тим, що існували в середньовічній Європі, стверджує Р. Джексон [17, с. 528].

Ця дефініція співпадає з визначенням недієздатних держав, яке використовується іншими вченими, з єдиною відмінністю – застосуванням її на позначення постколоніальних країн, що втратили ефективність функціонування.

Професор права Університету Джорджтаун Роза Брукс вважає, що ці постколоніальні країни, які Р. Джексон називає «квазі-державами», ніколи дійсно не були державами від початку, як це насамперед можна побачити на прикладі Демократичної Республіки Конго, Сьєрра-Леоне та Сомалі: «Ці штучні держави з окресленими колоніальними та імперськими силами кордонами були створені для охайних мап і місць в Організації Об'єднаних Націй, маючи міжнародні юридичні особистості, вони рідко володіли атрибутами міцних держав, крім чисто у формально-правовому сенсі» [5, с. 1159]. Деякі вчені поділяють такий підхід і зазначають, що окремі країни, як Чад [1, с. 73], Сьєрра-Леоне, Афганістан [5, с. 1159], ніколи й не були державами вестфальського типу. За словами Ендрю Лінклейтера, «тяжке становище квазі-держав може вимагати сміливого експерименту з форм міжнародного уряду, який тимчасово візьме відповідальність за добробут вразливих груп населення» [20, с. 108].

Такий підхід до аналізу недієздатних держав несе ряд негативних наслідків:

- 1) «квазі-державам» відводиться роль «недосконалої імітації зрілої західної моделі», що нівелює спроби зрозуміти природу недієздатних держав;
- 2) невизнання деяких недієздатних держав державами створює підстави для нехтування гарантованих їм як членам міжнародної спільноти прав;
- 3) концептуалізація недієздатних держав як «квазідержавних утворень» потребуватиме запровадження міжнародної колективної системи опіки чи інших форм зовнішнього управління, що суперечить нормам сучасного міжнародного права.

Недієздатна держава як «гібридний політичний порядок»

Дискурс недієздатних держав розглядає побудову сучасної ліберальної держави як кінцеву точку чи умову для розвитку, що таким чином представляє те, що Махмуд Мамдані називає «історією за аналогією», в якій досвід незахідних держав може бути зрозумілим лише як відхилення від

«нормального» шляху розвитку, яким пройшли західні держави [23, с. 44]. Однак, такий підхід нівелює особливості історичної еволюції суспільств та ігнорує їх культурну специфіку. Недієздатні держави є зазвичай місцями, де різноманітні і конкуруючі претензії на здобуття влади і логіки порядку співіснують, нашаровуються і переплітаються, зокрема логіка «формальної» держави, традиційний «неформальний» громадський порядок, а також процеси глобалізації та пов'язаної з ними соціальної фрагментації, яка присутня у різних формах: етнічної, племінної, релігійної. У такому середовищі «держави» не має привілейованого становища в якості політичної основи, яка забезпечує безпеку, добробут і представництво; вона повинна ділитися повноваженнями, легітимністю і компетенцією з іншими структурами. Такий стан дозволяє говорити про встановлення гібридного політичного порядку, який значно відрізняється від західної моделі держави. Дослідники австралійського Центру дослідження миру і конфлікту Фолькер Боге, Енн Браун, Кевін Клементс та Анна Нолан, які є авторами концепції «гібридних політичних порядків» використовують термін «гібридний», щоб охарактеризувати зазначений політичний стан, тому що: 1) він є досить широким, щоб охопити різноманітність недержавних форм порядку та управління (нового родового до такого, в якому лідер відсутній); 2) термін звертає увагу на поєднання елементів, які походять з різних суспільних джерел, які керуються різними логіками; 3) він підтверджує, що ці сфери не існують відокремлено, а проникають одна в одну і, як наслідок, дають початок іншому справжньому політичному порядку [3, с. 17].

У той час як можна стверджувати, що концепція не є повністю новою чи аналітично інноваційною, адже спирається на положення і має певну схожість з неопатримоналізмом, «сутінковими» установами [21, с. 690], «управлінням без уряду» [26, с. 74], інституційною множинністю [14, с. 3],

вона має значний потенціал вийти за рамки традиційних поглядів на колапс держави, недієздатність держави та державне будівництво до належної оцінки емпіричних політичних реалій країн, дестабілізованих конфліктом чи таких, що тільки перебувають в процесі інституційного становлення [22, с. 66]. Крім того, концепція також пропонує засоби, за допомогою яких можна уникнути детерміністичних та аналітично обмежувальних пар «дієздатність – недієздатність», «сильні – недієздатні держави»; акцент ставиться не на нормативних положеннях і пошуку відсутності певних ознак у порівнянні з ідеальним концептом, а на «дійсно існуючому управлінні» [8, с. 10].

Гібридні політичні порядки можуть сприйматися як – або стати – новою державою у формуванні. Розважлива політика може сприяти появі нових типів держав, спираючись на західній моделі, але визнаючи і працюючи з гібридною природою того чи іншого політичного порядку [3, с. 24]. Підхід до розуміння недієздатних держав як гібридних політичних порядків відкриває можливість до переформатування зовнішньої допомоги для підтримки унікальних інституційних проектів, що оптимально відповідатимуть культурними і соціальним особливостям суспільств і потребам населення.

Концептуалізація недієздатних держав – як бідних країн, квазідержавних утворень і гібридних політичних порядків – не лише визначає місце таких акторів у системі міжнародних відносин, а й формує основу стратегій відновлення ефективності їх функціонування міжнародною спільнотою – надання допомоги з подолання бідності, запровадження системи опіки чи підтримка ідентично-орієнтованого державобудівництва відповідно (детальний аналіз яких становить окремий науковий інтерес). Більш того, від підходу до позиціонування недієздатних держав у міжнародній системі залежатиме траєкторія її розвитку та еволюції.

ПОСИЛАННЯ:

1. Azevedo M. *Roots of Violence: A History of War in Chad* / M. Azevedo. – London: Gordon and Breach, 1998.
2. Balianoune-Lutz M., McGillivray M. *State Fragility: Concept and Measurement* / M. Balianoune-Lutz, M. McGillivray // United Nations University World Institute for Development Economics Research. – Research Paper 2008/44. – 2008. – April. – Pp. 1-11.
3. Boege V., Brown A., Clements K., Nolan A. *On Hybrid Political Orders and Emerging States: What is Failing – States in the Global South or Research and Politics in the West?* / V. Boege, A. Brown, K. Clements, A. Nolan // *Berghof Handbook for Conflict Transformation*. – 2008. – Pp. 15-36.
4. Brinkerhoff D. *Governance in Post-Conflict Societies. Rebuilding Fragile States* / D. Brinkerhoff. – Abingdon: Routledge, 2007.

5. Brooks R. Failed States or the State as Failure? / R. Brooks // *University of Chicago Law Review*. – 2005. – Vol. 72. – No 4. – Pp. 1159-1196.
6. Chauvet L., Collier P. What are the Preconditions for Turnarounds in Failing States? / L. Chauvet, P. Collier // *Conflict Management and Peace Science*. – 2008. – Vol. 25. – Pp. 332-348.
7. De Mesquita E. The Quality of Terror / E. De Mesquita // *American Journal of Political Science*. – 2005. – Vol. 49. – No 3. – Pp. 515-530.
8. De Waal A. Fixing the Political Marketplace: How Can We Make Peace Without Functioning State Institutions? / A. De Waal // *Fifteenth Christen Michelsen Lecture*. – Bergen. – 2009. – October 15. – 27 p.
9. Do No Harm: International Support for Statebuilding // *Organisation for Economic Co-operation and Development*. – Paris: *Organisation for Economic Co-operation and Development Publishing*, 2010.
10. Doornbos M. State Collapse and Fresh Starts: Some Critical Reflections / M. Doornbos // *Development and Change*. – 2002. – Vol. 33. – No 5. – Pp. 797-815.
11. Dorff R. Failed States after 9/11 / R. Dorff // *International Studies Perspectives*. – Vol. 6. – No 1. – Pp. 20-34.
12. Eizenstat S., Porter J., Weinstein J. Rebuilding Weak States / S. Eizenstat, J. Porter, J. Weinstein // *Foreign Affairs*. – 2005. – Vol. 84. – Pp. 134-146.
13. Ghani A., Lockhart C. Fixing Failed States: A Framework for Rebuilding a Fractured World / A. Ghani, C. Lockhart. – Oxford: *Oxford University Press*, 2008.
14. Hesselbein G., Golooba-Mutebi F., Putzel J. Economic and Political Foundations of State Making in Africa: Understanding State Reconstruction / G. Hesselbein, F. Golooba-Mutebi, J. Putzel // *Crisis States Research Centre Working Paper*. – Vol. 2. – No 3. – 41 p.
15. Ignatieff M. State Failure and Nation-Building / M. Ignatieff // *Humanitarian Intervention* / Ed. by J. Holzgrefe, R. Keohane. – Cambridge: *Cambridge University Press*, 2003.
16. Jackson R. Surrogate Sovereignty? Great Power Responsibility and “Failed States” / R. Jackson // *University of British Columbia Institute of International Relations*. – Working Paper No 25. – 1998. – November. – 27 p.
17. Jackson R. Quasi-States, Dual Regimes, and Neoclassical Theory: International Jurisprudence and the Third World / R. Jackson // *International Organization*. – 1987. – Vol. 41. – No 4. – Pp. 519-549.
18. Jackson R. Quasi-States: Sovereignty, International Relations, and the Third World / R. Jackson. – Cambridge: *Cambridge University Press*, 1990.
19. Krasner S. Sharing Sovereignty: New Institutions for Collapsed and Failing States? / S. Krasner // *International Security*. – 2004. – Vol. 29. – No 2. – Pp. 85-120.
20. Linklater A. Rationalism / A. Linklater // *Theories of International Relations* / Ed. by S. Burchill, A. Linklater. – New York: *St. Martin’s Press*, 1996.
21. Lund C. Twilight Institutions: Public Authority and Local Politics in Africa / C. Lund // *Development and Change*. – 2006. – Vol. 37. – No 4. – Pp. 685-705.
22. Mallett R. Beyond Failed States and Ungoverned Spaces: Hybrid Political Orders in the Post-Conflict Landscape / R. Mallett // *eSharp*. – 2010. – Vol. 15. – Pp. 65-91.
23. Mamdani M. Citizen and Subject: Contemporary Africa and the Legacy of Late Colonialism / M. Mamdani. – Princeton: *Princeton University Press*, 1996.
24. Mayall J. The Legacy of Colonialism / J. Mayall // *Making States Work: State Failure and the Crisis of Governance* / Ed. by S. Chesterman, M. Ignatieff, R. Thakur. – Tokyo: *United Nations University Press*, 2005.
25. Mcloughlin C. Topic Guide on Fragile States / C. Mcloughlin // *University of Birmingham Governance and Social Development Resource Centre*. – 2012. – 88 p.
26. Menkhaus K. Governance without Government in Somalia. Spoilers, State Building, and the Politics of Coping / K. Menkhaus // *International Security*. – 2006. – Vol. 31. – No 3. – Pp. 74-106.
27. Milliken J., Krause K. State Failure, State Collapse and State Reconstruction: Concepts, Lessons and Strategies / J. Milliken, K. Krause // *State Failure, Collapse and Reconstruction* / Ed. by J. Milliken. – Oxford: *Blackwell Publishing*, 2003.
28. Putzel J. Why Development Actors Need a Better Definition of ‘State Fragility’ / J. Putzel // *London School of Economics and Political Science*. – *Crisis States Research Centre*. – *Policy Directions*. – 2010. – September. – Pp. 1-4.
29. Reno W. Sierra Leone: Warfare in a Post-State Society / W. Reno // *State Failure and State Weakness in a Time of Terror* / R. Rotberg. – Washington D.C.: *Brookings Institution Press*, 2003.
30. Rotberg R. State Failure and State Weakness in a Time of Terror / R. Rotberg. – Washington D.C.: *Brookings Institution Press*, 2003.
31. Rotberg R. The New Nature of Nation-State Failure / R. Rotberg // *The Washington Quarterly*. – 2002. – Vol. 25. – No 3. – Pp. 85-96.
32. Rotberg R. When States Fail: Causes and Consequences / R. Rotberg. – Princeton: *Princeton University Press*, 2004.

33. Schoeman A. The Dilemma of the Failed State Thesis in Post-9/11 World Affairs / A. Schoeman // Koers. – 2008. – Vol. 73. – No 4. – Pp. 751-770.
34. Silva M. Failed and Failing States: Causes and Conditions [Ph.D. Dissertation] / M. Silva. – Galway: National University of Ireland Galway, 2012.
35. State Failure Task Force Report: Phase II Findings / D. Esty, J. Goldstone, T. Gurr, P. Surko, A. Unger. – McLean: Science Application International Application, 1998.
36. Stewart F., Brown G. Fragile States / F. Stewart, G. Brown // CRISE Working Paper 51. – Oxford: Oxford University Press, 2009.
37. Sung H. State Failure, Economic Failure and Predatory Organized Crime / H. Sung // Journal of Research in Crime and Delinquency. – 2004. – Vol. 41. – No 2. – Pp. 111-129.
38. Wallensteen P. Beyond State Failure: On Internal and External Ways of Ending State Failure / P. Wallensteen // Failed States III: Globalization and the Failed State. – Florence. – 2000. – April 7-10. – Pp. 1-5.
39. Yannis A. State Collapse and its Implications for Peace-Building and Reconstruction / A. Yannis // State Failure, Collapse & Reconstruction / Ed. by J. Milliken. – Oxford: Blackwell Publishing, 2003.
40. Zartman W. Collapsed States: The Disintegration and Reinstitution of Legitimate Authority / W. Zartman. – Boulder: Lynne Rienner, 1995.

Kompaniyets O.V. Conceptualisation of failed states as international system actors/ Institute of international relations Taras Shevchenko National University of Kyiv

The article discusses the peculiarities of using the concept of “failed states” in international political discourse. The author analyses main approaches to conceptualisation of failed states as actors of the international system, including the perception of them as poor countries, quasi-state entities and hybrid political orders. Analytical limitations of the approaches and political consequences of their use are outlined.

Keywords: poor country, hybrid political order, quasi-state entity, failed state, international security.

Компаниец О.В. Концептуализация недееспособных государств как акторов международной системы/ Институт международных отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

В статье рассмотрены особенности использования понятия «недееспособное государство» в международно-политическом дискурсе. Автором проанализированы основные подходы к концептуализации недееспособных государств как акторов международной системы, в частности восприятия их как бедных стран, квазигосударственных образований и гибридных политических порядков. Определены аналитические ограничения каждого из подходов и политические последствия их применения.

Ключевые слова: бедная страна, гибридный политический порядок, квазигосударственное образование, недееспособное государство, международная безопасность.

Стаття надійшла до редакції: 16.01.2016

Рекомендовано до друку: 20.02.2016